

To-dimensjonale kontinuerlige fordelinger

Noen resultater for diskrete fordelinger

Vi har tidligere definert punktsannsynligheten $p(x, y)$ for en todimensjonal variabel (X, Y) som

$$p(x, y) = P(\{X = x\} \cap \{Y = y\}). \quad (1)$$

Ved å betrakte alle mulige utfall (x, y) som en oppdeling av utfallsrommet har vi

$$\sum_{\text{alle } (x,y)} p(x, y) = 1. \quad (2)$$

Hvis A er et vilkårlig område i (x, y) -plane har vi

$$P(\{(X, Y) \in A\}) = \sum_{(x,y) \in A} p(x, y). \quad (3)$$

Marginalfordelingene finnes også ved direkte å anvende loven om total sannsynlighet

$$p_X(x) = P(X = x) = \sum_{\text{alle } y} P(\{X = x\} \cap \{Y = y\}) = \sum_y p(x, y) \quad (4)$$

hvor alle verdier av y her representerer en oppdeling av utfallsrommet. Vi kan her bytte om x og y

$$p_Y(y) = P(Y = y) = \sum_{\text{alle } x} P(\{X = x\} \cap \{Y = y\}) = \sum_x p(x, y). \quad (5)$$

Forventningsverdien til en vilkårlig funksjon $g(X, Y)$ er gitt ved

$$Eg(X, Y) = \sum_{\text{alle } (x,y)} g(x, y)p(x, y). \quad (6)$$

Den betingede fordelingen til X gitt $\{Y = y\}$ er definert ved de betingede sannsynlighetene

$$p_{X|Y}(x|y) = \frac{P(\{X = x\} \cap \{Y = y\})}{P(\{Y = y\})} = \frac{p(x, y)}{p_Y(y)}. \quad (7)$$

Dette er en vanlig endimensjonal fordeling (hvor y inngår som en parameter) som f. eks. har en forventningsverd $E(X|Y = y)$ og varians $\text{var}(X|Y = y)$ som er funksjoner av verdien y som vi betinger med hensyn på.

Kovariansen mellom X og Y er definert som $\text{cov}(X, Y) = E[(X - EX)(Y - EY)] = E(XY) - EXEY$ kan beregnes som

$$\text{cov}(X, Y) = \sum_{\text{alle } (x,y)} xy p(x, y) - EXEY. \quad (8)$$

Definisjon av to-dimensjonale kontinuerlige fordelinger

Resultater som er analoge med likning (1)-(8) gjelder også for kontinuerlige variable. Punktsannsynligheten $p(x, y)$ erstattes da med en sannsynlighetstetthet $f(x, y)$ (multiplisert med $dx dy$) og summer erstattes med integraler.

En to-dimensjonal sannsynlighetstetthet $f(x, y)$ er en funksjon i to variable. Integralet av en slik funksjon over et område A i planet kan tolkes som volumet av den mengden som har A som grunnflate og ligger under den flaten som $f(x, y)$ definerer og uttrykkes matematisk

$$I = \iint_A f(x, y) dx dy. \quad (9)$$

En to-dimensjonal sannsynlighetstetthet $f(x, y) \geq 0$ er definert i analogi med likning (3) ved at

$$P(\{(X, Y)\} \in A) = \iint_A f(x, y) dx dy. \quad (10)$$

Sannsynligheten for at (X, Y) er et punkt i (x, y) -planet skal pr. definisjon være lik 1. Dette gir analogien til likning (2)

$$\int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dx dy = 1. \quad (11)$$

Eksempel a, to-dimensjonal rektangulærfordeling

Anta at alle utfall med X og Y i intervallet $[0, 1]$ er like sannsynlige. Vi modellerer dette ved å la den to-dimensjonale sannsynlighetstettheten være konstant over det aktuelle området, dvs.

$$f(x, y) = 1 \quad (12)$$

for $0 \leq x \leq 1$ og $0 \leq y \leq 1$ og null utenfor dette området. Sannsynligheten for at $(X, Y) \in A$, der A ligger i det mulige området, blir nå lik arealet til A fordi høyden (funksjonsverdien $f(x, y)$) er lik 1 over hele dette området.

Eksempel b

La nå $f(x, y)$ være proporsjonal med xy i området begrenset av linjene $x = 0$, $y = 0$ og $x + y = 1$, og null utenfor denne trekanten.

For en gitt verdi av X lik x , kan da Y ta verdier i intervallet $[0, 1 - x]$. Det totale volumet under $f(x, y)$ kan da beregnes som

$$V = \int_0^1 \left[\int_0^{1-x} f(x, y) dy \right] dx \quad (13)$$

hvor vi i det innerste integralet $\int_0^{1-x} f(x, y) dy$ holder x konstant og lar y være integrasjonsvariabel. For denne enkle modellen blir dette integralet

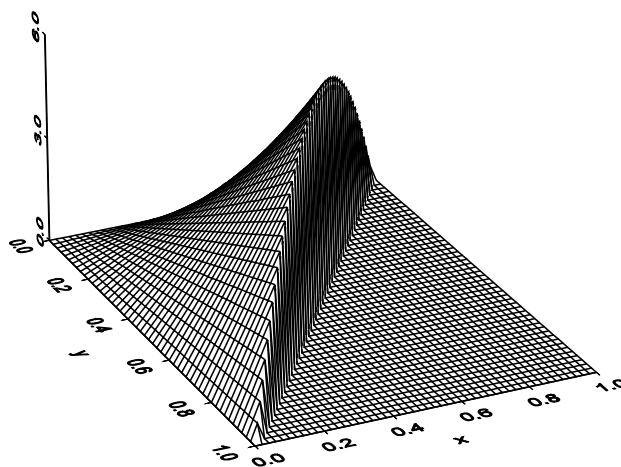
$$\int_0^{1-x} f(x, y) dy = cx \int_0^{1-x} y dy = \frac{1}{2}cx(1-x)^2. \quad (14)$$

Ved å sette dette inn i (13) finner vi volumet

$$V = \int_0^1 \frac{1}{2}cx(1-x)^2 dx = \int_0^1 c \left(\frac{1}{2}x - x^2 + \frac{1}{2}x^3 \right) dx = c \left(\frac{1}{4} - \frac{1}{3} + \frac{1}{8} \right) = \frac{c}{24}. \quad (15)$$

Ifølge (12) skal dette volumet være 1, slik at c må være lik 24 hvis dette skal være en fordeling.

Figur nedenfor gir et bilde av denne fordelingen.

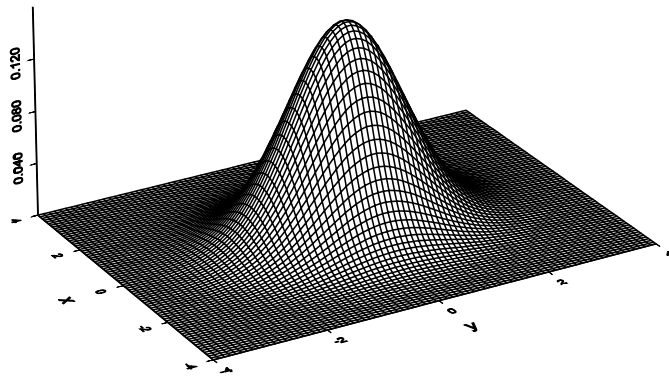

Eksempel c - to-dimensjonal standard normalfordeling

I figuren nedenfor ser vi den to-dimensjonale standard normalfordelingen definert ved

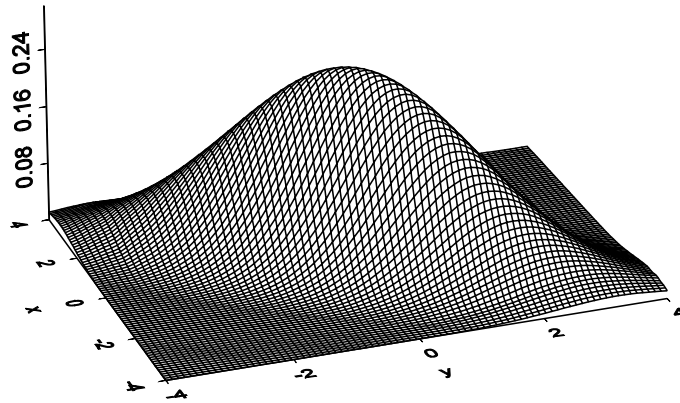
$$f(x, y) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-x^2/2} \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-y^2/2} = \frac{1}{2\pi} e^{-(x^2+y^2)/2} \quad (16)$$

definert for alle (x, y) .

Vi skal senere behandle den mer generelle binormalfordelingen i et egen notat. Her viser vi en slik standard (forventninger lik null og varianser lik 1) binormalfordeling med korrelasjonskoeffisient $\rho = 0.8$ mellom X og Y . Uttrykket for denne er

$$f(x, y) = \frac{1}{2\pi\sqrt{1-\rho^2}} e^{-(x^2-2\rho xy+y^2)/[2(1-\rho^2)]}. \quad (17)$$

Marginalfordelinger

Ifølge definisjonen (10) kan den kumulative fordelingen til Y uttrykkes som

$$F_Y(y) = P(Y \leq y) = \int_{-\infty}^y \int_{-\infty}^{\infty} f(u, v) du dv \quad (18)$$

hvor vi har valgt u og v som integrasjonsvariable for ikke å blande disse sammen med integrasjonsgrensen. Ved å derivere m.h.p. y på begge sider blir venstresiden lik sannsynlighetstettheten til Y , mens høyresiden blir integranden i det ytterste integralet innsatt $v = y$ siden vi deriverer m.h.p. øverste integrasjonsgrense. Dette gir

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f(u, y) dx = \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dx. \quad (19)$$

I dette resonnementet kan vi bytte om x og y og finner da marginalfordelingen til x

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dy. \quad (20)$$

Legge merke til analogien mellom likningene (19) og (20) for kontinuerlige fordelinger og de tilsvarende likningene (4) og (5) for diskrete fordelinger.

Eksempel a, to-dimensjonal rektangulærfordeling

Vi finner her marginalfordelingen til X ved å integrere fra 0 til 1 m.h.p. y (fordi sannsynlighetstettheten er null utenfor dette området og at vi derfor ikke får noe bidrag til integralet derfra)

$$f_X(x) = \int_0^1 1 \cdot dy = 1 \quad (21)$$

for alle x i intervallet $[0, 1]$, dvs. X er rektangulært fordelt på $[0, 1]$.

Eksempel b

For å finne marginalfordelingen $f_X(x)$ integrerer vi nå y fra 0 til $(1-x)$ fordi tettheten er null utenfor dette området. Dette gir

$$f_X(x) = \int_0^{1-x} 24xy dy = 24x(y^2/2)|_0^{1-x} = 12x(1-x)^2 \quad (22)$$

for $0 \leq x \leq 1$ og null ellers. La oss sjekke at dette faktisk er en fordeling

$$\int_0^1 f_X(x) dx = 12 \int_0^1 (x - 2x^2 + x^3) dx = 12 \left(\frac{1}{2} - 2\frac{1}{3} + \frac{1}{4} \right) = 1. \quad (23)$$

Eksempel c - standard normalfordeling

Marginalfordelingen til X blir her

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-x^2/2} \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-y^2/2} dy = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-x^2/2} \quad (24)$$

som er en-dimensjonal standard normalfordeling.

Forventninger, varianser og kovarianser

Vi ser nå på den stokastiske variable $Z = g(X, Y)$, definert som en vilkårlig funksjon av X og Y . Forventningsverdien til Z er da gitt ved integralet

$$EZ = Eg(X, Y) = \iint g(x, y) f(x, y) dx dy. \quad (25)$$

Spesielt gjelder dette for $g(X, Y) = Y$ som gir

$$EY = \iint y f(x, y) dx dy = \int \left[y \int f(x, y) dx \right] dy = \int y f_Y(y) dy \quad (26)$$

slik at forventningen til Y blir forventningen i marginalfordelingen til Y (og tilsvarende for EX).

Tilsvarende finnes vi for eksempel variansen til X ved å sette $g(X, Y) = (X - EX)^2$ og kovariansen mellom X og Y ved å bruke $g(X, Y) = (X - EX)(Y - EY)$. Som for diskrete fordelinger kan vi også her beregne kovariansen ved først å beregne $E(XY)$ og så trekke fra $EXEY$.

Eksempel b

Vi finner her forventningen til X ved å integrere over marginalfordelingen til X som vi allerede har funnet

$$EX = \int x f_X(x) dx = \int_0^1 12x^2(1-x)^2 dx = 12 \int_0^1 (x^2 - 2x^3 + x^4) dx = 2/5. \quad (27)$$

Siden fordelingen er symmetrisk i X og Y (vi får samme fordeling om X og Y bytter plass i formelen for fordelingen) blir også $EY = 2/5$. Videre finner vi

$$E(XY) = \iint xyf(x, y)dxdy = 24 \int_0^1 [x^2 \int_0^{1-x} y^2 dy]dx = 8 \int_0^1 x^2(1-x)^3 dx = 1/10 \quad (28)$$

som gir $\text{cov}(X, Y) = 1/10 - (2/5)^2 = -0.06$.

Betingede fordelinger

Analogt med likning (7) for diskrete fordelinger defineres den betingede fordelingen til X gitt hendelsen $Y = y$ som

$$f_{X|Y}(x|y) = \frac{f(x, y)}{f_Y(y)} \quad (29)$$

og tilsvarende for betinging m.h.p. X .

Eksempel b

Ved å bruke marginalfordelingen vi fant i (22) har vi da at den betingede fordelingen til Y gitt X er

$$f_{Y|X}(y|x) = \frac{24xy}{12x(1-x)^2} = \frac{2y}{(1-x)^2}. \quad (30)$$

Legg merke til at verdiområdet for Y for en gitt x er $[0, 1-x]$. Den betingede fordelingen gitt ved (3) er en vanlig endimensjonal fordeling der den gitte verdien x dukker opp som en parameter. Denne fordelingen har en forventning og varians, som vi da kaller den betingede forventningen og variansen til Y gitt $X = x$. Her blir den betingede forventningen

$$E(Y|X = x) = \int_0^{1-x} y \frac{2y}{(1-x)^2} dy = \frac{2}{3}(1-x). \quad (31)$$

Dobbeltforventning

I eksempel b ser vi at forventningen til Y gitt $X = x$ blir en funksjon av x , her lik $(2/3)(1 - x)$. Hvis vi nå erstatter den observerte verdien x med den stokastiske variable X fremkommer en ny stokastisk variabel $(2/3)(1 - X)$ som vi kan skrive som $E(Y|X)$. Vi ser at forventningen til denne funksjonen av X blir

$$E[E(Y|X)] = (2/3)(1 - EX) = (2/3)(1 - 2/5) = 2/5 = EY. \quad (32)$$

Dette er setningen om dobbeltforventning som generelt sier at $EE(Y|X) = EY$ (og vi kan her bytte om X og Y).

Beviset for denne setningen er ganske enkelt

$$E(Y|X = x) = \int y f_{Y|X}(y|x) dy = \int y \frac{f(x, y)}{f_X(x)} dy. \quad (33)$$

Forventningen til denne funksjonen innsatt X finnes ved å integrere over marginalfordelingen til X

$$E[E(Y|X)] = \int \left[\int y \frac{f(x, y)}{f_X(x)} dy \right] f_X(x) dx = \iint y f(x, y) dx dy = EY. \quad (34)$$

Denne setningen om dobbeltforventning gjelder også for diskrete variable.

Betinging m.h.p. en hendelse med positiv sannsynlighet

Istedet for å betinge med hensyn på den observerte verdien til en kontinuerlig fordelt variabel, er det ofte aktuelt å betinge med hensyn på en hendelse A med $P(A) > 0$. Vi ser da på en kontinuerlig fordelt stokastisk variabel X som har fordeling som avhenger av om hendelsen A har inntruffet eller ikke. Tilsvarende vil da sannsynligheten for hendelsen A avhenge av verdien til X hvis X er observert. Vi skriver dette som $P(A|X = x)$. La $f(x)$ og

$F(x)$ betegne ubetinget sannsynlighetstetthet og kumulativ fordeling til X . Kumulativ fordeling til X gitt hendelsen A defieres da som en vanlig betinget sannsynlighet

$$F_{X|A}(x|A) = P(X \leq x|A) = \frac{P(\{X \leq x\} \cap A)}{P(A)}. \quad (35)$$

Den betingede sannsynlighetstettheten framkommer ved å derivere den kumulative fordelingen

$$f_{X|A}(x|A) = F'_{X|A}(x|A). \quad (36)$$

Disse definisjonene gir opphav til en ny variant av loven om total sannsynlighet

$$P(A) = \int P(A|X = x)f(x)dx \quad (37)$$

og Bayes formel

$$f_{X|A}(x|A) = \frac{P(A|X = x)f(x)}{P(A)} = \frac{P(A|X = x)f(x)}{\int P(A|X = x)f(x)dx}. \quad (38)$$

Vi kan her la A og X bytte roller i formlene. Da blir loven om total sannsynlighet

$$f(x) = f_{X|A}(x|A)P(A) + f_{X|\bar{A}}(x|\bar{A})P(\bar{A}) \quad (39)$$

og Bayes formel

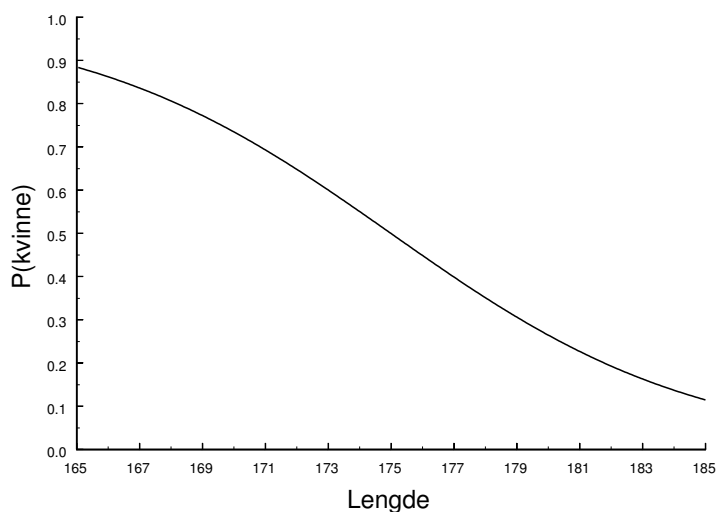
$$P(A|X = x) = \frac{f_{X|A}(x|A)P(A)}{f(x)} \quad (40)$$

hvor nevneren kan uttrykkes ved de betingede fordelingene ved å sette inn fra likning (39).

Eksempel d - Fordeling av høyden til menn og kvinner

Anta at høyden til menn er $N(180, 7^2)$ og at høyden til kvinner er $N(170, 7^2)$. Du får vite at en person har høyden X . Hva er da sannsynligheten for at det er en kvinne? Vi kan her la A betegne hendelsen {kvinne} og sette inn i likning (40) hvor nevneren regnes ut ved å bruke (39). Ved å multiplisere i teller og nevner med $2 \cdot 7\sqrt{2\pi}$ finner vi

$$P(\text{kvinne}|X = x) = P(A|X = x) = \frac{e^{-(x-170)^2/98}}{e^{-(x-170)^2/98} + e^{-(x-180)^2/98}} \quad (41)$$

Eksempel e - Fisken i garnet

Anta at vekten X til individer av en gitt fiskeart har fordeling

$$f(x) = \lambda e^{-\lambda x} \quad (42)$$

for $x \geq 0$. Anta videre at at en fisk som forsøker å passere garnet blir fanget er

$$P(A|X = x) = 1 - e^{-\beta x}. \quad (43)$$

Vi kan nå finne vektfordelingen til de individene som blir fanget ved å sette inn i (38)

$$f_{X|A}(x|A) = \frac{(1 - e^{-\beta x})\lambda e^{-\lambda x}}{\int_0^\infty (1 - e^{-\beta x})\lambda e^{-\lambda x} dx} = \frac{\lambda(\lambda + \beta)}{\beta}(1 - e^{-\beta x})e^{-\lambda x} \quad (44)$$

Forventet vekt til fisk som blir fanget er da

$$E(X|A) = \int_0^\infty x f_{X|A}(x|A) dx = \frac{2\lambda + \beta}{\lambda(\lambda + \beta)} = \frac{2\lambda + \beta}{\lambda + \beta} EX. \quad (45)$$

Eksempel f - Poissonblanding

La X betegne tettheten (forventet antall pr. flateenhet) av individer av en gitt art og anta at denne tettheten varierer stokastisk mellom lokaliteter med kontinuerlig fordeling $F_X(x)$. Anta videre at antall individer Y innenfor en arealenhet (m^2 , km^2 , ...) på lokalitet med tetthet $X = x$ er Poissonfordelt med parameter x , dvs.

$$P(Y = y|X = x) = \frac{x^y}{y!} e^{-x} \quad (46)$$

for $y = 0, 1, \dots$. Ved å sette $A = \{Y = y\}$ kan vi nå finne den ubetingede fordelingen til X , som da kan tolkes som fordelingen til antall individer innen en vilkårlig valgt flateenhet. Likning (37) gir da

$$P(Y = y) = p_Y(y) = \int_0^\infty \frac{x^y}{y!} e^{-x} f_X(x) dx. \quad (47)$$

En diskret fordeling $p_Y(y)$ konstruert på denne måten kalles en Poissonblanding.

Vi kan lett finne forventningen og variansen i denne fordelingen ved å bruke setningen om dobbeltforvening som gjelder også om den ene variable er

diskret og den andre kontinuerlig. Siden $E(Y|X) = X$ ser vi da at $EY = EE(Y|X) = EX$. Vi kan videre bruke samme setning på den stokastiske variable Y^2 ,

$$EY^2 = EE(Y^2|X) = E(X + X^2) = EX + \text{var}(X) + (EX)^2 \quad (48)$$

som gir

$$\text{var}(Y) = EY^2 - (EY)^2 = EX + \text{var}(X) \quad (49)$$

hvor vi har benyttet at $EY = EX$. Ved å blande Poissonfordelinger på denne måten ser vi at fordelingen til X får større varians enn forventning, mens disse to parametrene er like for Poissonfordelte variable. Vi sier da at vi har en fordeling med overdispersjon relativt til Poissonfordelingen.

Eksempel g - 'Screening' for å oppdage brystkreft

La X betegne den tiden det tar fra en en kreftsvulst i brystet begynner å vokse til kvinnen selv oppdager den og kontakter lege. Det viser seg at denne tiden varierer mye fra kvinne til kvinne siden noen svulster vokser fort og andre langsomt. La $f_X(x)$ betegne sannsynlighetstettheten til X . Vi antar at en gruppe kvinner i aktuell alder blir innkalt til kontroll. En slik kontroll kan da avsløre svulsten på et tidligere tidspunkt. Anta at sannsynligheten for at en kvinne med tid x blir innkalt til kontroll etter at svulsten har startet å vokse men før hun selv oppdager den er tilnærmet εx , altså proporsjonalt med tidsintervallets lengde. Vi skriver dette

$$P(A|X = x) = \varepsilon x \quad (50)$$

og antar da at x ikke kan ta så store verdier at sannsynligheten εx overskrider 1. Fordelingen til X gitt A er da gitt ved likning (38)

$$f_{X|A}(x|A) = \varepsilon x f_X(x) / \left(\int_0^\infty \varepsilon x f_X(x) dx \right) = x f_X(x) / \mu \quad (51)$$

hvor $\mu = EX$, altså midlere tid til svulsten oppdages av kvinnen selv. Forventningen i denne fordelingen blir

$$E(X|A) = \int_0^\infty x F_{X|A}(x) dx = \int_0^\infty x^2 f_X(x) / \mu dx = EX^2 / EX. \quad (52)$$

Vi ser nå på de tilfellene som blir oppdaget ved kontrollen og lar Y betegne hvor lenge svulster som oppdages på denne måten har vokst. En rimelig antagelse er da at Y betinget m.h.p. $X = x$ er rektangulært fordelt mellom 0 og x , dvs.

$$F_{Y|X}(y|x) = 1/x \text{ for } 0 \leq y \leq x. \quad (53)$$

Den ubetingede fordelingen til Y gitt hendelsen A blir da

$$f_{Y|A}(y) = \int_y^\infty \frac{1}{x} \frac{x f_X(x)}{\mu} dx = (1 - F_X(y)) / \mu. \quad (54)$$

Forventet alder til de svulstene som oppdages i kontrollen, dvs. EY , finnes lettest ved å bruke setningen om dobbeltforventning. Vi bruker da setningen i utfallsrommet A , dvs. alle hendelser betinges m.h.p. A . Siden Y er rektangulært fordelt på $[0, x]$ gitt at $X = x$, har vi at $E(Y|X, A) = X/2$. Herav følger at

$$EY = EE(Y|X, A) = E(X/2|A) = \frac{1}{2}E(X|A) = \frac{1}{2}EX^2/EX. \quad (55)$$

Vi ser nå at forventet alder til de svulstene som oppdages i kontrollen er større enn den forventede alderen de svulstene som oppdages av kvinnene selv dersom $\frac{1}{2}EX^2/EX > EX$. Denne betingelsen kan skrives som $\frac{1}{2}[EX^2 - (EX)^2] > \frac{1}{2}(EX)^2$, eller

$$\text{var}(X)/(EX)^2 > 1. \quad (56)$$

Variasjonskoeffisienten til en positiv stokastisk variabel defineres som forholdet mellom standardavviket og forventningen og betegnes ofte med C . Vi ser da at forventet alder til svulstene som oppdages i kontrollen er større enn forventet lengde til svulstene som kvinnene selv oppdager hvis $C > 1$.

Veksten til slike svulster varierer veldig mellom individer, så fordelingen til X kan være en veldig skjev fordeling med $C > 1$.

Dette resultatet kan virke paradoksalt fordi at alle Y -verdier som observeres nødvendigvis er mindre enn kvinnens X -verdi. Forklaringen ligger i at kvinnene med voksende svulst ikke observeres med samme sannsynlighet, og at fordelingen til X derfor i praksis blir fordelingen gitt ved likning (51) og ikke den ubetingede fordelingen $f_X(x)$.

Forventningen til Y kan alternativt finnes ved å integrere over fordelingen (54). For å løse integralet må man bruke delvis integrasjon.